

Szerkesztőség és kiadó hivatal

Hely: SIMONFFY-ház a város-házával szemben

HIRDETMÉNYEK.

Előfizetési pénzek és a kiadás körüli panaszok valamint a lap szellemi részét illető minden közlemények ide intézendők

Hírmegtelen levelek csak ismert kezekből fogadhatók el.

DEBRECZENI ELLENŐR.

POLITIKAI, TARSADALMI és KÖZGAZDASÁGI LAP.

A SZABADELVÜ PÁRT KOZLÖNYE.

Megjelen napokon kint, a vasárnap és péntek kivételével.

Flóizetési ár:

Helyben házhoz hordva vagy vidékre postán küldve:	
Egész évre	10 ft — 10
Félévre	5 ft — 5
Negyedévre	2 ft 50 — 2.50
Egy hóra	1 ft — 1

Hirdetési díj:

Öt-hasábozspetisors egy szeri beigtatásáért 5 kr
Bélyegdíj minden hirdetésért külön 30 kr
Nyilttér 4 hasáboz petitorsért 20 kr.

XI. évfolyam. 1884.

Debreczen. Csütörtök, nov. 13.

223. szám

A diakóvári püspök.

Végre valahára kiugrott a nyul a bokorból és most már tudjuk mi is, hogy hanyadán állunk Strossmayer püspök uralma alatt. Nem első ízben vonja most a püspök ur magára a közfigyelmet, mert 14 év előtt, mikor Rómában a pápai csalhatatlanság ellen agitált, szintén nem kis érdeklődést keltett fel. Most azonban más térére lépett. Az egyházi téren nem sok babért aratott, most tehát a politikai akar kísérletet tenni. És pedig nem abban az irányban, melyre őt általában kívül az alattvalói hűségük is kötelezi, hanem azzal éppen ellenkező irányban. Egyszerűsége horvát közjogi ellenzék megalakítására fáradozik, s azért jár most Zágrábban, hogy az egyes pártárválalattal eziránt alkudozzék. És ezen egyszerűsége közjogi ellenzék feladata lenne a Magyarország elleni gyűlöletet táplálni, és arra tömni, hogy az azzal való törvényes kapcsolat megszakítassék.

Most már nyitni látjuk — hiszen minden jel arra mutat — hogy a diakóvári püspök nem az akadémiai ünneplésségek végett ment Zágrába, hanem a fennmondott politikai célból.

Valóban Strossmayer püspök nagy szolgálatot tett mindazoknak, a kik őt még nem ismerték, ezen tényével, mert most már tudja, látja mindenki, hogy az az érdekesség, mely őt körülvett, csak egy szenvedélyben elvakult, s esküszegésre is kész fanatikus embert fedez. Most már tudjuk, hogy Strossmayer ur éppen olyan közönséges, kurta eszű politikus, mint a milyen legtöbb van és mint a milyenek rendszerint a falnak szoktak ugrani s akkor válnak neveltségessé, mikor valami nagy dolgot vélnék művelni.

Mert ne higgye ám senki, hogy Staresevicsék olyan nagyon kapnak a püspök ur jó barátságán, s hogy két kézzel nyulnának a kínálózó kortes vezér után. A világért sem. Először is gyanakodnak és nem hisznek akarata őszinteségében és másodsor — a mi fő — Staresevics attól tart, hogy az ő nyombusa megszűnik, mihelyt a püspök áll a pártok élére. No már pedig Staresevics nem egy könnyen engedí kezébe kiesavarni a vezéri pálcát, melyhez ő annyi skandalumok árán jutott.

És még egy baj van. A közjogi ellenzék két ányalata sokkal élesebb ellentétben áll egymással, hogysen bárkinnek is sikerüljön azokat kiegyeztetni, és mindenképpen ányalat vezére külön politikusi ak tartja magát mint a püspök és egyiksem veti magát alá, az ujonnan előlépett politikusi akarátának. Ezt a hiedeg fogadtatást ezen pártok részéről észrevehette már a püspök ur, hanem ő nem az az ember, a ki félton meg tud állani s így biztos kilátásuk van rá, hogy ha már félállal benne van, hát egészen is bele fog ugrani abba az örvénybe, a melyből visszatérés csak a guny és megvetés árán van.

Mi távoztól sem ijedünk meg attól, hogy Strossmayer püspök nyiltabb kezdi politikáját mutogatni, hadd legyen ismertve és saját sikerelensége által meggyerve már egyszer becsületesen. Legalább tisztában lesz vele minden politikai tényező e monarchia mindkét felében, fenn és alant egyaránt. És legalább reducalódik arra, a mi, elveszvé azt a nagy nimbust, melyet a háttérben és kéz alatti muködése, valamint délszláv reminitentiái által szerzett magának, tökéletesen érdemtelenséggel, ugy a horvát hazafiság, mint s politikai bölcsesség mértékének követelményei szerint ítélve meg az érdemet.

A nyiregyházi központi választmány a pótválasztás hatánapját november 28-ára tűzte ki.

A béke. Orosz kormánykörökben teljes megelégedéssel nyilatkoztak azon mód fölért, a mint az osztrák-magyar uralkodó a

kierniewiczzei találkozásról s az Ausztria-Magyarország és Oroszország közötti viszonyról nyilatkozott a delegációk előtt tartott beszédében Ottani kormánykörökben különösen jó hangulatot keltett a három hatalom s ezek uralkodói közti viszony meghatározása, mely a szerződések tiszteletén és a kölesönös bizalmon alapulóknak jelezte, a béke biztosítékául szolgáló egyetértést jelent. A viszonyoknak e jellemzését osztrák és kiválóan találóknak tartják Oroszországban. S az orosz kormány reményli és óhajtja, hogy a skierniewiczzei találkozás által Európába visszahozott megnyugtató szelleme Ferencz József ő felsége szavai által csak újabb megerősítést nyerjen s a közvéleményben s különösen a kereskedelmi és iparos körökben megerősödjék a béke tudata. Az orosz cabinet e szellemben tartott nyilatkozatokat is fog tenni Bécsben. Kálnoky gr. fényes előadásai melyekkel a király beszédjét követte a delegációban, szintén jó hangulatot keltettek.

A kolera.

Páris, nov. 11. Ejféltil ma esti 6 óráig a kórházakban és a városban összesen 56 ember halt meg koleraiban.

Páris, nov. 12. Általános a panasz, hogy nagy a hiány a betegszállító kocsiiban. Dr. Mesner jelenti: tegnapelőtt este a rendőrségnek bejelentett egy koleraesetet, de tegnap reggel sem a szállító, sem a dezinficiáló kocsi meg nem jelent. Az orvos azt ajánlja hogy a szállítást magán vállalkozóra bizzák. A lapok jelentik: Vulpian tanár laboratóriumában egy asszony koleratünetek közt meghalt, görcsei voltak, hányt és diarhojeje volt. Ez utóbbi dejektumból négy kubikecentiméter gümival és lipokódiom porral keverve. Dr. B. lenyelt, és pedig dr. Charpentier, Pinel, Markus és más orvosok jelenlétében.

Dr. B. ezzel be akarta bizonyítani, hogy Koch mikrobbjai és bacilluszai nem gyakorolnak befolyást a szervezetre s hogy a kolera dejektumok sem nem fertőzők, sem nem contagiozusak. Ellenben két sündisznó, melyeket befozeskendeztek a dejektumot, ma megdöglettek; egy kutyánál, melylyel hasonló kísérletet tettek erős hányás mutatkozott. Az egészségi állapot az iskolákban kielégítő. A színházi kimutatások szerint a színházak lá-

togetása nem apadt — Az idő hűvösebb lett. —

A kolera kitörése Párisban nagy rémuletet keltett a lakosságban és különösen megdöbbentőleg hatott az a hír, hogy a járvány már június óta lappang a francia fővárosban. Az idegenek tömegesen utaznak el és az előkelő vendéglők majdnem teljesen üresek. De a párisiak is menekülnek, és azok kik még nem tértek vissza, továbbra is vidéken maradnak; hogy mily nagy a félelem, bizonyítja az is, hogy a színházak majdnem egészen üresek és az igazgatók arról gondolkodnak, nem volna e jó kolera szünetet tartani Párisra nézve, hol különben is oly nagy a nyomor, igen súlyos csapás a kolera, mely elriasztja az idegeneket és a külfölddel való kereskedésnek is sok kárt okoz. A járvány eddig még mérsékelten lépett fel ugyan, de a lanyha meleg időjárás igen elősegíti terjedését. Sajátságos eset történt e hó 8-án este a rue Davurier-en. Egy ott lakó napzámos asszonyt, ki kolerában megbetegedett, be akarták szállítani a kórházba mire azonban a kocsi megérkezett, az asszony egész családjával együtt eltűnt. A rendőrség keresi a szökevényeket, de eddig még nem tudta őket feltalálni.

Nőegyleteink.

Egy 1878-ról szóló hivatalos kimutatás a hazánkban létező jótékony nőegyletek számát 148-ra teszi 25,325 taggal, 223,088 ft évi bevétellel s 1,265,355 ft tőkésített vagyonnal. Ugyane kimutatás azonban még 72 neveléssel s oktatással foglalkozó nőegyletet sorol fel, melyekben 8578 fog volt, az évi bevétel 182,276 frtot s az egyleti vagyon 925,577 frtot tett. Együtt véve tehát már hat évvel ezelőtől s általában nyilvánosnak tartott kimutatás szerint is mintegy 34 ezer nő 220 együletet tartott fenn hazánkban, mely egyletek tőkéje a két millió forintot jóval felül haladta s évi bevétele is közel volt a fél millióhoz. — Újabb kimutatás nem létezik, sem hivatalos, sem magán jellegű, de hogy egy összeírás jelenleg mily nagy változtatásokat okozna a fentebbi számokban, arra elég egyszerűen felemlitenünk, hogy a magyarországi vörös kereszt együletnek már 1882-ről szóló jelentése szerint is 45097 tagja, 246,639 ft. évi bevétele s 4,709,809 ft vagyona volt. S ha még ezenfelül tekintetbe vesszük azokat a palotákat, melyeket Bpsten az orsz. kisdödővő egyesület, a bölcsőde egylet, a nőképző s nőipar egyletek,

A „Debreczeni Ellenőr“ tárczája.

Debreczen mivélődéstörténeti multja és jelene.

Felolvastott nov. 6 1884.

Irta: GÉRESSY KÁLMÁN.

(Folytatás.)

Tudomány és vallás belépnek a családi életbe és így szólnak: „nem elég, hogy szeressétek egymást és gyermekeiteket, hanem abba is bele szól, hogy miként. Durvának nem szabad lenned családotokban, szenvedélyt féken kell tartanod, gyermekeidat okosan kell nevelned, mert azoknak joguk van töled megkívánni, hogy durvaság által barbot, kéneveztetés által majmot ne tégy belőlük. És mert nekem, vallás és tudományak, kiknek együttes nevem mivéltség, jogom van a te gyermekedből embert követelni magamnak és a társaságnak.

Es a mai kor gyermeke bár látja, hogy mindezekben bizony van egy kis zsarnokság is. Ugy a hogy mégis csak engedelmeskedik, mert érzi, hogy a társadalom a mivéltség bizonyos fokig parancsol. Majd előjönnek a jó izlés, a nyájasság, az udvariasság, bármily finom modorban és látszólag erőltetés nélkül, de ők is megszorítanak szabadságunkban, — mert ők is arra hivatkoznak, hogy a mivéltségnek edes testvérei. A ki az újabb társadalomnak mindezen tagadhatlanul complicált követeléseit közt okosan meg tud állani, kötelességeit nemese s nem divatból teljesíti, az a mivéltség ember, és a hol az ilyen mivelt emberek volnának többségben, az volna a mivelt társadalom.

Erzem, hogy nem elég világosan szólottam. De megvallom gyakran megdöbbenek, ha elgondolom, mennyi kötelességet rak re-

ánk a társadalom. Ki merné magát teljesen kivonni ezen kötelességek alul, de ki mondhatja el viszont, hogy ezen kötelességeknek mindnek eget tesz. Es nem kerülünk-e nagyon is a társadalom zsarnoksága alá.

Nem tudok itéletet mondani a felett, hogy városunk társadalmá miként teljesíti a modern mivéltség ezen megszorított feltételeit. Biztos jelek, több: tények mutatnak arra, hogy a kezdetét megtettük. A családi élet formái nemessétek a mivelt osztályoknál, de valyon az alsóbb rétegekben nem terjedt-e az erkölcselenség, nyiltan vagy az erkölcs aláreztában. Humanitarius intézetek emelkedtek, melyeket önkéntes jótékonyaság, emberszeretet tart fenn. Az irtalmasság a keresztényen szeretet tényei folyvást szaporodnak.

A közös társas segítség roppant fontos ságáról kezdünk mind mélyebben meggyőződni, érezzük hogy a kellő időben adott összetett krajezások és forintok sok áldást hagynak magok után.

Azt sem akarom a világért sem állítani, hogy az adakozást, az irtalmasságot a felebaráti szeretet intézményeit ez a mi mivelt korunk találta fel. Tették azt a régi időben is sokan, mert nemes gondolkodásuak voltak mindig. De akkor egyéneként tették, most pedig társadalmilag tesszük, akkor egyéni jóság volt, most társadalmi kötelesség. Az egyesek jótékonyasága sokszor nyomtalanul enyészik el; egyesek a nyomorral szembe nem szállhatnak, azzal a nyomorral kivált, mely a nagy városokban mutatkozik. Vallásnak, államnak és társadalomnak kell kezét fogni, hogy avval megküzdjenek, azt a keresztényesség nevében meggyőzzék; és még az is kérdés, hogy a győzelem bizonyos-e? De az emberiséget oda vezette a tapasztalat, hogy mind anyagi, mind szellemi téren a legtöbb jót a társas együtt működés hoz-

hatja létre, és ez az összetett társas működés korunk mivéltségének egyik jellemvonása.

A tudomány eredményei, a költészet remekei mind egyesek munkája. A tudományos feltevést magános szobájában vagy műhelyében teszi a tudós, költeményét maga írja a költő, és mégis micsoda emelésére és könyönyítésére, terjesztésére szolgál a tudományok a tudományos társulatok. Nagyobb tudományos vállalatot egyes ember nem bír meg vagy belehal a munkába ki folytatja? nem tudja az egyes ember művét ki nyomtatni, kicsozni segíti? a társaság. Tudományos céljai elérésére könyvtár, anyagi segítség, utazás sat kell, ki segíti? a tudományos társulatok. Ha a tudományos és philantropikus társaságok, a milyeneket mi Magyarországon még alig ismerünk nagyban, szóval mind az e jó az a világgóság, a mit társulatok terjesztenek, ha az emberiség társadalmi együtt működése megszűnnék, az emberiség visszaesnék a sötétségbe és nyomorba.

(Vége köv.)

A siralomházban.

L. T. elbeszélése.

(Vége.)

Derült és nyugodt volt egész elbeszélése alatt. Nem nézhettem rá könyezés nélkül. Kezét nyújtá felém. — Nem kelle abban is az irtalmas Isten kegyelmére ismernem, hogy téged utolsó órámban ide küldött? Egész szívemet kiöntöttem ott, s te azt el fogod mondani két embernek, kiket még a világon szeretek. Azóta nem láttam egyiket sem, sem a gyermekemet, sem Józsefet. Lehetetlen volt. Bü-

mény.
z árva sze-
ra kezelés-
ék-ü)
zennel felhi-
ákat, min-
gy véget
aton
be, hogy a
ra kifejeze
a tisztán
tó tulaj-
t boríték-
figyelembe
reczeni ref.
e n. (Egy-
nak.
0.
gy m. k.
tsági elnök.
mben.
Terf, női és gyermek lobboli raklat.
SZ
i orszá-
ezüst
heuma,
almak
rül is
sbíti s a
ot eltá-
t alább
egy
pesti
ánál
gyet be-
roly.
mező-uteza

valamint a részben szintén nőktől álló szegény gyermekkorláz egylet állított fel, hogy megemléskünk arról a tényről, hogy az utóbi hat év alatt mintegy 20 árvaházat s más humanisztikus intézetet alakítottak a magyar jótékony nők s hogy ez évekre esik a tömérdek szegény gyermekek ruhával s taneszközökkel segélyező egyesületek nagyobb részének keletkezése, habozás nélkül el kell ismernünk, hogy a magyar nők tetek is, tesznek is. Két emberöltő múlt el, mióta 1817-ben a pesti jótékony nőegylet, a ma is fennálló nőegyletek Nestora megalakult; nehéz idők, hosszas önkénytelen szünetelés állottak közbe, de ma a nőegyletek társadalmi tényezővé képeztek; s a jótékony nők nélkül sok őrös tér volna nálunk, sok igen sok hiányoznék, a mire ma büszkének vagyunk.

S mégis, mintha az utóbbi években hanyatlott volna a jótékony nőegyesületek működése s buzgalma! Utón-utóellen halljuk a gunyt a nőegyleteskedésről, — s nőképzőegylet tombolának virágzásai kora óta szárnyra kelt a hasonlat a bakonyi-rablókkal s nevetni tudó, de komolyan gondolkozni mindig képes emberek szava után, sok félnék nő vonul vissza azon tétől, hol az élez lapok állítása szerint elhalványul a szűz leány pirja — hisz sárgán versenyezve tanulja az anya és feleség oly édes otthonát. S valóban ki tagadná, hogy e rajznak hatása is volt? A szenvedés s az árva könnye fakasztotta életre a nők tevékenységét, a közöny és részvétlenség, meyllyel kezdetben találkoztak, csak élesztette a szív melegét, de a guny, a nevetés százaz déli szél volt, mely a fejlődő csemete életerejét támadta meg. Ne álltsunk magunkat a fent sorolt számokkal. Ismeretes tény, hogy a város-kereszt egylet virágzását felülről járó buzdítás idézte elő. Tudva van, hogy jelenleg már s legtöbb nőegyletben alig akad egy pár buzgó tag, sok helyütt egyetlen egyén végzi az összes munkákat, hatóságok, takarékpénztárak adományai több foly be, mint a tagdíjakból s gyűjtésekből. A nő egyesületek házában hanyatlani kezdenek. Rabsegélyező egyesülete tisztán férfiak egyesülete, állított fel a menedék házat, hatósági közegek, maga az igazságügyminiszter s a főváros létesítették a javító intézeteket, árvaházaink, főképp a magánosok alapítványai szaporodnak, a szegények, özvegyek s árva állami kezelése alatt álló ösztöndíjak s alapítványok jótékonyágában keresik, nők munkakapcsolására szolgáló tanintézeteket ma már jó formán csak állam állít fel. . . . egy szövevény a nők jótékonyágának munka körét idegennek karolják fel, félig-meddig hatósági ügygyé lett az, a mit eddig a társadalom s különösen jótékony nők végeztek.

Pedig e feladat nem a hatóság s nem a férfiak s egészségtelen az a társadalom, hol ilyenre nők nem vállalkoznak. — Igen sok még az állam s hatóság teendője a szegényügy rendezése tárgyában; nem helytelenül fejezzük ki magunkat „csaknem minden hátra van még.”

A kultur állam eszméjét arcalesapó szabadsággal kóborolnak a koldusok s ezek mezében a betörő tolvajok, dologházaik nincsenek, a szegények kórházai nyomorultak s nagy városainkban csak hallomásból ismerik a lakás rendőrséget. De e helyett állami s más hatósági közegek nyújtják a direct segélyezést, mely rendszer egyenesen demoralizáló hatású, növesztvén a szemtelenség számát s igaztalanul sújtva a szemérmes szegényeket. Nem rendeletek özőne, nem a bürokratikus formák pontos megtartása, női szív

— ha életben maradhatna — nem sokára szükségkép a tiszta okos öntudat váltotta volna fel: ismét megtanulná szeretni az életet s az Istennel, világgal s magával való kibékülésének föltételét bizonyosan nem a szomorú kivégztetésében találhatta volna, hanem a munkásságban, azon kötelességek teljesítésében, melyeket Istentől számára kirendelt állapota magával hozandott; akár a fenytő házbán, akár ismét valamely családi körben, melynek szeretetét bűnbánat, megjobbulás és erény által kérdemelműe sikerült volna.

— Es az uralkodó kegyelme nem volt számára kieszközölhető?

A lelkes szomoruan rázza fejét.

— Az uralkodó környezetében más, szigorú merev vallásos eszmék vannak érvényben. A törvénynek — mint ők mondják — szabad folyást kell engedni. A mit pedig ők törvénynek neveznek, az megkívánja a maga áldozatait!

A derek paptól válnom kellett, kértem őt, hogy a szerencsétlen utolsó pillanatig el ne hagyja. Megígérte s szavát is tartotta.

— A törvény megkívánja áldozatait. — Mennyi áldozatot nyel el az, a mit az emberek mint jogot, törvényt állítanak fel a haláltól barbar törvényen kívül is!

Egy és két óra közt volt éjjel után, midőn elhagytam a siralomházat. Aludnom lehetetlenség lett volna. Vendéglői szobám szűknek és forrónak tetszett. Szabadba kelle mennem. Akaratlanul is a gázos börtön felé vittek lépteim, a szűk mezelen talak; a szűk, sötét, sirokhoz hasonló ablakok alá. Föltekinték az ő ablakára. Az volt egyedül megvilágítva az egész nagy épületen, Hozzá s mindig hozzá tértek vissza önkéntelenül gondolataim és pillantásaim.

Neki meg kell halnia az emberek törvénye szerint, melyet ők jognak, igazság-

és női tapintat kell ahhoz, hogy a jótékony-ság meleg nap sugarát vezesse el oda, hol sorscsapás s gyámoltalanság sötétét teszik az életet.

S szabade magyar nőnek visszavonulni e feladattól? Lehet valami igaz azok türevésében, kik a nő visszaakarják tartóztatni az önálló keresetpályákra lépéstől, alapos érvekkel lehet támogatni a nézetet, hogy a nő ne menjen a szavazó urnához: de igaztalan, nem embertelen az, ki visszatartóztatja őket, hogy, a jótékony nőegyesületek működésében részt vegyenek. Jótékony-ság a nő hivatásához tartozik, életét eleme annak, jaj a nőnek s anyának, ki sohasem közeledett idegenhez, hogy letörölje annak könnyeit. Am bálmalhatják mások Rozgonyi Cecília s Zrínyi Ilona erényeit; én kalapot emelek a Lorantffy Zsuzsánna és Brunvik Terézek emléke előtt, — kisebbek bizonyára nem voltak ők.

Avagy nincsen többé e hazában senki, kinek gyámolításra volna szüksége? Nyolcszáz ezer özvegy nőt, fél milliót jóval meghaladó árva számot össze a statisztika s ugyanezek a kérelhetetlen számok mondják el, hogy 20,000 hülye él e hazában elhagyatottan, hogy magában Budapestben több mint 30,000 ember tartózkodik nyomorú pinzelakásokban, vagy épen fedél nélkül. S pedig a szegény és az árva nem a legszerencsétlenebbek. Hazánk nem tartozik a legszegényebb országok közé, a nyomort enyhíti a közrészt, sőt hatósági intézkedések is: a szegények zömét nem ezek, hanem a gyámoltalanok, a lelki elhagyatottak képezik, kik bajján nem segít a pénz, vagy legalább nem egyedül a pénz.

Néhány év előtt történt, hogy egy ismert nevű festő reszkető kézzel írt levélben hívott meg, hogy látogassam meg őt, mert már halálkólik. Ementem. Egy haldokló helyett kettőt találtam ott, ő maga még karoszekében ült, de mozdulni képtelen, s suttogó szavait minduntalan meg-meg szaggatta a nehézzé vált lélegzést a másik szobában ott fekvő neje eszméletlenül s csak néha jelezte felébredését egy mély sóhaj. Pár évvel ezelőtt még boldogok voltak, kis házikójukban család vette őket körül. Lappangva jövő elenség, tüdővész, vitte el szeretteiket egymás után. Felúzóttak voltak, már megtanultak örülni az életnek. A legutolsó gyermek elveszte mélyen levette a szülőket, csak emlékeinknek éltek ezental. Napoként kijártak a temetőbe s óra hosszat térdeltek a sírok mellett. A férfi nem tudott dolgozni, az anya elfeledett takarékoskodni. A temető-járas alá ásta egészségüket s anyagi jólétüket. A nőnek, izület bajt kapva, mindkét labat le kellett vágni, a férfi tüdő vérszbe esett. Nem volt senkiük, még látogatójuk is ritkán, drága pénzen fogadtak apólok gondoskodtak úgy a hogy felőlök. Fájdalmaikat napról napra élesztette a megéheztet gondja, adósság adósság után jött s néha orvosságot is nehéz volt szerezniük. Még a jótékony halál is, melytől mit sem féltek többé, későn jött s a férfi hosszú keserves napokkal élte túl hónapokig szenvedett néjét. S midőn lebecsülték a koporsót a sírba, mely végre nyugalmat adott, egy történet merült fel a körülállók agyában, mely történetet egykor mindannyian tudtak. Egy emberöltővel ezelőtt, a híres pápai kollégiumban három lelkes ifjú osztozott a diákoság mezején; kettőnek nevére megdobban minden magyar szív s az egész világ hirdeti dicsőségünket; a harmadikat koporsóban fekvő Orlay Petrich Somának hívták.

S ki ne emlékeznék életéből ily eseményekre. . . .

— Epen nekem való; itt van mindenem, életem is. Ama borzasztó nap óta a kórházban fekvődtem. Nem tudtam sem élni, sem halni. Vele kell meghalnom. Tegnap hallám, hogy ma fog kivégzettetni. Könyörögtem a betegápolónak, hogy erőszakkal eleresztett. Még egyszer kell őt látnom, s aztán meghalnom. — Honnan jő a menet? Hideg lár rázta, a halálos hideglelés. Elmondom neki az üdvözlöt, melynek kijelentésével Margit megbízott. Nem figyele rá.

— Látom kell őt, s meghalnom vele.

— Jöjjön tehát és lássa meg őt.

A fogház tornyában negyedfelet ütött az óra.

Az épület bejárata a másik oldalon volt. Lehetett hallani, mint tudnak már az emberek nagy tömegekben, hogy a szomorú tragoediát elejétől végig élvezhessék.

A vesztőhely, a városn mintegy negyedóránnyira volt a fogháztól. A vésnap még az éjjel elkészítettett.

Az éjjel egy kis mellékajton bocsátottak ki az épületből; oda mentem Józseffel kopogtatásomra kinyílt az ajtó. Az előbbi engedély most is bejutást eszközölt mindkettőnknek. Kértem a börtönigazgatót, engedjen helyet számunkra az épület udvarán. Megadta azt.

A kocsni már ott állt, mely a szegény bűnösöt a vesztőhelyre volt viendő.

En és József közel a kocsihoz foglaltunk helyet. Egyikünk sem szolt semmit. Nem bátorítam őt. Ugy voltam, mintha már neki csakugyan meg kellene a nővel halni, mintha az rá nézne szerencse, boldogság volna. Hagytam őt nyugodtan boldogsága elemenni Sötét helyre vonultam vele, hogy az elítelt meg ne láthasson. A szerencsétlennek utolsó pillanatait ne zavarja meg jelenlétünk.

El akartam onnan vezetni.

— Jöjjön József, ez óra nem önnek való.

Hiába kértem.

nyekre. . . . Én láttam vagyons nőt lelki egyedüliségében megtörő s szenvedés alatt, ott voltam a szemérmes koldus-leányul, ki görnyedve dolgozott s ki egykor jobb napokat látott, de már évek óta fekvő beteg anyjának zsemelését tűrte. Ki segíhet ezeken, ha nem a jótékony nő, ki tudja gyöngésséggel nyújtani a balsamot, kinek pusztá megjelene sokszor új életet kelt.

Magyar nők, magyar leányok, ne hagyjuk elesenevészedni Magyarország jótékony nőegyleteit! Hlatozó virágok ezek a mindennapi prózai életben s illatjuk ad életet, reményt és szeretetet. Nincs emberi intézmény, mely némi tekintetben hiányos ne volna; a hiányokat orvosolni lehet, az intézményt megőlni hiba. Mondják: a hitaságot neveljük általa. Talán igaz. De nem olvastatok-e a könyvek könyvében, hogy az ur, a teremtés nagy műve után, széttekintett s látá, hogy minden jól vala? Am dobjon követ a közönyös ember, igaz öröm lesz az mindig, valahányszor a boldogság rabló fájdalom könyeit látjuk átalakulni az öröm életető cseppjévé. Embri mű csak gyögyülhet belé, de azért mindig szent aszeretet műve, — a legnagyobb s legmagasabb, mely felmeli az emberi lelket, a földre szállt anygait, ki az égiekre emlékezik. Ne hagyjuk elveszni, elesenevészedni a jótékony nőegyleteket, míg szegény tengődik e földön, míg lesznek elhagyatottak s ügyefogyottak e világon, a szeretet munkájának élnie s virágoznia kell. S én hiszem, így lesz nálunk is.

György Aladár.

Napi hírek.

— A gazdasági egyesület elnöksége e hó 16-án d. u. 3 órakor a városház nagy termében a városnban létesíteni szándékolt központi tejcsarnok ügyében értekezletet tart melyre az érdekeltek figyelmét a magunk részéről is felhívjuk.

— Színház. A „Debrecen” lap társunk tegnapi számában valaki, úgy látszik a viszonyokkal ösmeretlen, egyen azt ajánlja Kreszányi igazgatónak, hogy az szomszéd-ból hozza el vendégszeretelnit Gerőfinét, mert olyan művésznő nincs Magyarországon. Mindenkéi etalálhatja, hogy hová ez az a maliciós kívánság. Gerőfiné érdemeiből a világért sem akarunk levonni, ő sok babért aratott a multban, akkor mikor a nép színházai se Hegyi se Pámai nem volt, s jó volt énekesnőnek Szikszay Emilia meg Gerőfiné is. Mondjuk, hogy nem vonunk le érdemeiből, de kijelentjük, hogy a mi énekesnőnk akarmelyike kiállja a versenyt Gerőfinével, sőt attól lehetne tartani, hogy verseny esetén kislúne, hogy Gerőfiné az ő idejében nagy művésznő volt. Bátran merjük állítani, hogy szintársulatunk ez idő szerint olyan énekművésznőkkel rendelkezik, hogy bátran producálhatna előadásokat akár a fővárosban is. — Pálffy jutalomjáték. A vidéki színházak közül Debreczenben fog először adani.

— Dalestély. A „debreceni dal-és zeneegylet” f. hó 15-én, azaz szombaton a „Korona” szálloda termeiben d a l e s t é l y t

— Epen nekem való; itt van mindenem, életem is. Ama borzasztó nap óta a kórházban fekvődtem. Nem tudtam sem élni, sem halni. Vele kell meghalnom. Tegnap hallám, hogy ma fog kivégzettetni. Könyörögtem a betegápolónak, hogy erőszakkal eleresztett. Még egyszer kell őt látnom, s aztán meghalnom. — Honnan jő a menet? Hideg lár rázta, a halálos hideglelés. Elmondom neki az üdvözlöt, melynek kijelentésével Margit megbízott. Nem figyele rá.

— Látom kell őt, s meghalnom vele.

— Jöjjön tehát és lássa meg őt.

A fogház tornyában negyedfelet ütött az óra.

Az épület bejárata a másik oldalon volt. Lehetett hallani, mint tudnak már az emberek nagy tömegekben, hogy a szomorú tragoediát elejétől végig élvezhessék.

A vesztőhely, a városn mintegy negyedóránnyira volt a fogháztól. A vésnap még az éjjel elkészítettett.

Az éjjel egy kis mellékajton bocsátottak ki az épületből; oda mentem Józseffel kopogtatásomra kinyílt az ajtó. Az előbbi engedély most is bejutást eszközölt mindkettőnknek. Kértem a börtönigazgatót, engedjen helyet számunkra az épület udvarán. Megadta azt.

A kocsni már ott állt, mely a szegény bűnösöt a vesztőhelyre volt viendő.

En és József közel a kocsihoz foglaltunk helyet. Egyikünk sem szolt semmit. Nem bátorítam őt. Ugy voltam, mintha már neki csakugyan meg kellene a nővel halni, mintha az rá nézne szerencse, boldogság volna. Hagytam őt nyugodtan boldogsága elemenni Sötét helyre vonultam vele, hogy az elítelt meg ne láthasson. A szerencsétlennek utolsó pillanatait ne zavarja meg jelenlétünk.

El akartam onnan vezetni.

— Jöjjön József, ez óra nem önnek való.

Hiába kértem.

tart, melyre az egy. laapító és pártoló tagjai valamint a dalt kedvelő n. é. közönség tisztelettel meghívotnak — Kezdeté este 8 1/2 órakor. Belépti díj 40 kr. Alapító és pártoló tagok szabadjegyeiket használhatják. — Műsor: 1. Talpra magyar . . . Hubertól. 2. Mit daloltak . . . Theuntól. 3. Ne sirj Kosuth Lajos . . . Lányitól. 4. Árva vagyok . . . Váraytól. 5. Szentelt hantok . . . Mosonyitól. 6. Olyan a te dalod . . . Hubertól. 7. Tudod ugy-e? Palotásytól. A műsort esetleg táncz követi. — A z e l n ö k s é g.

— Az iparoskör zászlója javára újabb adakoztak: Marmorstein Lipót 5 frtot, Springer örnagy 1 frtot ugyszintén a körkönyvtára részére Nagy Miklós h. dorogi polgármester 1 frtot — mely kegyes adományokért fogadják a tisztelet adakozók az iparos kör nevében kifejezett legősintébb közönségemet Debreczen 1884. november hó 13-án Lőrincsk László, mint a kör gazdája, és a zászló készítettő bizottság pénztárosa

— A Csicsogó. A „Bud. Hirl.” abból az alkalomból, hogy a vasárnapi vengézt elbeszéli, a depr. „Csicsogó”-ról így emlékezik meg: A nagy alföldi metropolisan van egy érdekes külváros, melyben lakik vagy 10—12 ezer ember, de ezek közt 10—12 férfi sincsen, ki nyári időben is hódolna az európai civilizáció ama vívmányának, mely télen a meghűléstől óva vjva a embert bokáitól a csipőig. Hívják e városrészt, vagyis inkább a koresmát, melyről nevé vette: Csicsogó-nak, s a Csicsogó környéke arról is nevezetes, hogy százával és ezrével vannak uriemberek Debreczenben, kik soha oda nem vödtek s Paris vagy London közepén jobban tudnak magokat tájékozni, mintha egy szép reggel a Csicsogó előtti tér közepén ébrednének föl. E nagy tért az újabb időben igen jól használják fel, odahelyezték által tudmüllik az embervásárt, vagyis a mezai napvásárok börtjét. Vasárnap délelőtt aztán oly sokadalm van ott, mint egy nyisnyei-naggorodi országos vásáron. Bihar, Szabolcs-és Hajdumegyéből ideözönlik mindaz, a ki a keze munkája után akar élni, meg a kinek kaszásra, kapásra szüksége van.

— Zeneestély. A Vilmos Lajos vendéglőjében holnap este a Magyar i testvérek zenekara közreműködésével zeneestély tartatik.

— Furesán jutott családoz. Bécsben egy jómodu, élni szerető, de a házasséltól irtózó fiatal ügyvéd iródi helyisége több szobából áll, melyek közül egy nagyobb udvari szobát s egy előszobát soha sem használt. Egyszer segéde azzal az alázatos kérés-sel ált elő, engedje át neki és családjának az üres két szobát, mert közeliben nem bir megfelelő olesó lakást találni, ha pedig valahol messze fogad lakást, fizetésének fele czipokoptatásra megy föl, a másik felől pedig aligha ellatni bírja szegény családját. X. ügyvédnek megessett a szive s a két szobát átengedte. Másnap kezdetét vette a bevonulás. Ügyvédünk azonban csak akkor tudta meg, mily áldozatot hozott, mikor látta hogy nemcsak a segéd felesége és három gyermeke, hanem egymásután foglalják el a kétszoba egy egy szögl-tét az szonyonak egyik testvére, az anyós és egy öreg kanár madár. Nem telt bele azonban három nap s az ügyvéd kezdte magát egészen jól érezni új környezetben. A gyermekeket térden ringatta, ezúrkakát, tirolí almát s egyéb csemegét és csebecbesét hordott nekik, skanarit etette sajátkezüleg. Negyedik napon szórakozottságból

Háromnegyed négyre. A szürkület felhomálya borult meg az földr. A börtönépüleből emberek jöttek ki, börtönhivatalnokok, rendőrök. Azután a kivégzendő. A lelkes vezette.

Nyugodtan lépdelt, földre irányzott szemekkel. Mi látuk őt. József göresös vonaglásban volt. A lelkes kocsiá segíte az elíteltet, a mint arra föllépett, még egyszer körütekintett. Nem vett észre bennünket. De mi látuk az ő arcát, az ő, még a halállal szemközti es csudaszép, tiszta, szelid arcát.

— Margit! — sohajta fel József lassan, szerető és megtörő szivének legeslegnélyéből

A koci megindult. A börtön udvara megnéptelenült és elesendesült. József és én voltunk az egyedüli ottmaradtak. Nem gondolt velünk senki.

József a falnak hanyatlott. Icsukott szemekkel. Az a lassu „Margit” sohajtás volt egyetlen szava.

Nem birt elmenni: én nem hagyhatám el.

Negyedóra telt el.

— Most! — kiáltá föl egyszerre. Megrázkódott. Oldalt hanyatlott. Én felfogtam őt. Midőn lefektetem a földre, már csak hulla volt.

Abban a pillanatban mult ki Margit is. Es miért kelle mindkettőnek meghalni? Egyiknek borzasztóan embeti kezek áltál; másiknak szeliden, a halál anygala érintésére?

— Miért?

Örök, bölcs gondviselés, egyedül te tudhatod azt!

